

Vergaderjaar 1984–1985

18 351**Regeling van het lidmaatschap van het koninklijk huis
(Wet lidmaatschap van het koninklijk huis)****Nr. 7****NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG**

Ontvangen 1 april 1985

De leden van de C.D.A.-fractie vragen, of hun conclusie juist is, dat naarmate de positie van een lid van het koninklijk huis een grotere waarschijnlijkheid van werkelijke opvolging met zich brengt de ministeriële verantwoordelijkheid sneller en intenser geactiveerd zal worden. Wij achten het niet juist, deze conclusie reeds te trekken uit de opmerking op blz. 5 van de memorie van antwoord dat de ministeriële verantwoordelijkheid is afgeleid van de positie die betrokkenen hebben als mogelijke opvolger. Die opmerking is gemaakt in het kader van het betoog over het gekozen criterium van de erfopvolging. De mogelijkheid van erfopvolging impliceert, dat de ministeriële verantwoordelijkheid wordt geactiveerd of kan worden geactiveerd, omdat het optreden van betrokkenen het openbaar belang raakt of kan raken. De hierbovenbedoelde zinsnede op blz. 5 beoogt met andere woorden niet meer en niet minder dan aan te geven, ten aanzien van welke leden van de koninklijke familie de ministeriële verantwoordelijkheid kan worden geëffectueerd.

Wel is het zo, dat naarmate een lid verder is verwijderd van de mogelijkheid van werkelijke opvolging en deze in feite niet of nauwelijks is betrokken bij de uitoefening van de koninklijke functie, de ministeriële verantwoordelijkheid terughoudend wordt geëffectueerd. Wij hechten aan deze relativering van de conclusie van de leden van de C.D.A.-fractie, omdat in de huidige situatie Prinses Margriet weliswaar verder verwijderd is van de mogelijkheid van werkelijke opvolging dan de kinderen van de Koningin, doch haar feitelijke betrokkenheid bij de uitoefening van de koninklijke functie als zuster van de Koningin een zodanige is, dat zij deelneemt aan het periodieke beraad.

Met deze leden zijn wij van oordeel, dat de staatsrechtelijke functie van de Koning een specimen is van het openbaar belang, waarover wij overigens in de stukken spreken.

Deze leden vragen vervolgens, hoe deze leden in dit verband de functie van de vermoedelijke opvolger van de Koning zien in het kader van art. 74, eerste lid van de Grondwet. Deze functie heeft een eigensoortig karakter, die onder het begrip openbaar belang, niet zijnde de staatsrechtelijke functie van de Koning, moet worden gerangschikt.

De leden van de V.V.D.-fractie was het opgevallen dat de beantwoording van de vragen van verschillende fracties omtrent de betekenis van de ministeriële verantwoordelijkheid in het kader van de onderhavige problematiek toch nog mogelijk enig misverstand zou kunnen wekken.

Het gaat hier om de volgende passage in de memorie van antwoord.

- de zinsnede op blz. 2 waarin wij zeggen het onjuist te achten «dat het lidmaatschap uitsluitend dient om vast te stellen wanneer de ministeriële verantwoordelijkheid wordt geactiveerd en wanneer niet».
- de zinsnede op blz. 5, luidende: «De vraag .... of bij aanvaarding van het wetsontwerp komt vast te staan dat de ministeriële verantwoordelijkheid nog slechts zal gelden voor de leden van het koninklijk huis en derhalve niet voor het optreden van de overige leden van de koninklijke familie, beantwoorden wij bevestigend».
- de zinsnede op blz. 6, luidende: «er tussen leden en niet-leden van het koninklijk huis geen principiële verschil bestaat op het punt van de ministeriële verantwoordelijkheid», en wel «in deze zin, dat voor niet-leden van het koninklijk huis geen ander ministeriële verantwoordelijkheid bestaat dan de ministeriële verantwoordelijkheid in algemene zin voor het openbaar belang».

De tweede geciteerde zinsnede lijkt deze leden niet in harmonie te zijn met de eerste en derde zinsnede. Naar onze oordeel is er geen tegenstelling tussen de geciteerde zinsneden. De eerste heeft ten doel duidelijk te maken, dat de regeling van het lidmaatschap van het koninklijk huis ook andere doeleinden heeft dan de markering van de ministeriële verantwoordelijkheid voor de leden van de koninklijke familie. Daarin ligt de uitsluitende strekking van de op blz. 2 gemaakte opmerking. Wij zijn op die plaats niet ingegaan op de vraag, of de ministeriële verantwoordelijkheid uitsluitend geldt voor de leden van het koninklijk huis. In het tweede en derde citaat is dat wel gebeurd. In het tweede citaat hebben wij beoogd aan te geven, dat de ministeriële verantwoordelijkheid wegens betrokkenheid bij het koninkschap, is beperkt tot leden van het koninklijk huis.

Zoals wij in de 7e alinea van blz. 5 van de memorie van antwoord hebben gezegd, is de ministeriële verantwoordelijkheid immers afgeleid van de positie die betrokkenen hebben als mogelijke opvolger van de Koning. Juist om misverstand te voorkomen hebben wij verwezen naar de beantwoording van de vraag van de leden van de V.V.D.-fractie op blz. 6 van de memorie van antwoord (het derde citaat), welke vraag ons de mogelijkheid bood het op blz. 5 gegeven antwoord te expliciteren.

In verband met de afbakening van de kring der leden van het koninklijk huis stellen deze leden de vraag of het in de rede ligt aan een Koning, die vrijwel onmiddellijk afstand doet nadat hij het koningschap heeft beërfd, ontslag te verlenen op grond van artikel 4.

Ontslagverlening is in dit geval naar ons oordeel weliswaar niet ondenkbaar, maar de omstandigheden waaronder afstand wordt gedaan zijn echter bepalend voor de beantwoording van deze vraag. Zo kan zich bij voorbeeld het geval voordoen, dat een lid van het koninklijk huis gedurende een reeks van jaren als kroonprins of kroonprinses nauw betrokken is geweest bij de uitoefening van de koninklijke functie en vervolgens afstand doet van het koningschap omdat ziekte hem of haar daartoe noopt. In een zodanige geval kan er reden zijn het lidmaatschap niet te beëindigen.

Wij hebben kennis genomen van de mededeling van deze leden, dat zij nog een nadere afweging willen plegen ten aanzien van het lidmaatschap van weduwnaars c.q. weduwen van leden van het koninklijk huis.

Deze leden vragen vervolgens of het denkbaar is het lidmaatschap wel toe te kennen aan minderjarigen conform het wetsontwerp doch dit eerst te effectueren bij het bereiken van de meerderjarigheidsleeftijd.

Wij menen, dat in de praktijk het lidmaatschap niet eerder zal worden geëffectueerd dan bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar of van de meerderjarigheidsleeftijd. Voordien zullen betrokkenen immers in het algemeen niet feitelijk bij de uitoefening van de koninklijke functie zijn betrokken. Een specifieke wettelijke voorziening op dit punt achten wij nodig noch gewenst.

Wij hebben kennis genomen van de opmerkingen van de leden van de D'66-fractie. Wij hopen in de mondelinge gedachtenwisseling onze argumenten nader te verhelderen en zo mogelijk daardoor de D'66-fractie te overtuigen van de consistentie van het wetsontwerp door de daarin opgenomen aansluiting aan het criterium van de erfopvolging. Op dit moment het volgende. Wij zien geen principiëel verschil tussen een mogelijk verlies te eniger tijd van het lidmaatschap en verlies van het recht van erfopvolging door de kinderen van Prinses Margriet. Wij wijzen er in dit verband op, dat niet het zijn van lid van het koninklijk huis, maar de publiekrechtelijke positie die betrokkenen hebben als mogelijk opvolger relevant is. Het openbaar belang is aan die publiekrechtelijke positie gerelateerd. Het spijt ons dat wij deze leden niet hebben kunnen overtuigen van onze stellingname met betrekking tot een ontslag op eigen verzoek. Ook in dat verband vragen wij aandacht voor de publiekrechtelijke positie, die betrokkenen als mogelijk opvolger en daarvan afgeleid als lid van het koninklijk huis innemen.

De leden van de V.V.D.-fractie stellen een aantal vragen over het periodieke beraad.

Naast het wekelijkse overleg met de Koningin, vindt in principe een keer per maand het periodieke beraad plaats, waaraan in de huidige situatie deelnemen de Koningin, Prins Claus, Prinses Juliana, Prins Bernhard, Prinses Margriet, Mr. Pieter van Vollenhoven. Bij het gesprek zijn geen ambtenaren, leden van de hofhouding of adviseurs aanwezig. De status van het beraad is informeel. Het heeft deze status steeds gehad, er zijn geen voornemens het karakter te veranderen.

Een formele besluitenlijst wordt niet gemaakt. De Minister-President houdt aantekening van de gemaakte afspraken.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
R. F. M. Lubbers

De Minister van Binnenlandse Zaken,
J. G. Rietkerk